

Kansrijk vervolg breekt met het dominante frame dat bepaalde kinderen "niet naar het onderwijs kunnen."

Door de experimenteerregeling onderwijszorgarrangementen als basis te nemen, wordt het paradigma van toelaatbaarheid verlaten en vervangen door een paradigma van leerrecht voor elk kind.

"Dat zijn kinderen die vaak een grote ontwikkelingsachterstand hebben, die dus niet naar het onderwijs zouden kunnen. Maar dat is nog het hele oude denken. Alle kinderen hebben leerrecht, ongeacht ook of je een vrijstelling hebt voor onderwijs of niet."

Esther maakt de spanning zichtbaar tussen de formele doelen van het systeem (thuiszittende kinderen reduceren) en wat er feitelijk gestuurd werd (wachtlijstbeheer, zorg als eindbestemming).

Ze herformuleert het doel radicaal: elk kind in zijn eigen wijk, bij zijn eigen buurtschool, ongeacht beperking.

"We vinden ook dat alle kinderen binnen 30 minuten loopafstand van die school moeten zitten, zodat je gewoon met je buurjongte of met je broertje naar dezelfde school kan lopen. Elk kind een kans om zich te mogen ontwikkelen in de buurt waar die woont, zonder dat je met boejes van hot naar her gereden wordt."

Ze kiest expliciet voor doen-en-leren boven plannen-en-wachten.

"Als we alles van tevoren hadden willen uitdenken, waren we nooit gestart. We zijn gewoon begonnen. Ik denk dat daar echt de sleutel ligt."

Esther bouwt bewust aan het lerend vermogen van het systeem: leerbijeenkomsten twee-maandelijks met alle groepsmedewerkers, sessies met directeuren over gedeeld taalgebruik en visie, iteratief verbeteren van elk nieuw groepsofstart.

Esther investeert actief in het op gang brengen van kennisdeling naar de bredere schoolomgeving. Leerkrachten van de reguliere school komen kijken in de onderwijszorggroepen omdat ze herkennen dat ze soms ook ingewikkelde kinderen in hun klas hebben. Esther sluit steeds meer aan bij teamoverleggen. De kennis die in de groepen wordt opgebouwd vloeit zo langzaam maar bewust door naar de professionals eromheen.

"Leerkrachten komen kijken in de onderwijszorggroepen, omdat ze toch ook wel soms ingewikkelde kinderen op school hebben. We komen steeds meer in het team overleggen. Daar zijn we heel erg op aan het investeren."

De leerde is die van de ouders en hier zit een belangrijke wereld verandert. Daar denken ze dat een gezamenlijk verantwoordelijkheid voor ouders en kinderen is. Het is niet dat ze om veranderen en buffer te bouwen. Dat breuk een stap te groot, ouders weten ze niet. Maar het is een stap terug denken en de langzaam maar liefdevol veranderen van het kind op de groep zit. Het is een stap terug denken en de langzaam maar liefdevol veranderen van het kind op de groep zit. Het is een stap terug denken en de langzaam maar liefdevol veranderen van het kind op de groep zit.

Esther voedt actief twee versterkende bewegingen tegelijk. De eerste is professioneel: directeuren die geloven in inclusie enthousiastere andere directeuren, professionals die trots zijn trekken nieuwe collega's aan.

"We hebben heel erg geprobeerd een ouder-kind dagdeel te organiseren waar ouders met hun kind leren spelen. Maar het lukt hun niet om daarheen te gaan. Wat we nu doen is: als hun kinderen op de groep zijn, organiseren we koffiemomenten. En we merken dat dat heel goed werkt en dat zij nu samen een netwerk gaan creëren omdat ze elkaar leren kennen."

De formele spelregels, twee afzonderlijke financieringsstromen, AVG die informatie-uitwisseling blokkeert, gescheiden systemen van onderwijs en zorg, sluiten niet aan op de gedeelde werkelijkheid van de groep.

Er is nog geen incidentprotocol, geen gedeeld verantwoordelijkheidskader. De pioniers opereren buiten bestaande kaders maar worden er tegelijkertijd wel door beperkt.

"We hebben twee verschillende financieringsstromen waar hele andere bedragen aan hangen. Dat matcht niet met elkaar. En we zitten in twee verschillende organisaties, we kunnen niet bij elkaar in het systeem."

Hoe houden we samenhang?

Esther houdt samenhang via twee lagen: een bestuurlijke bovenlaag met daadkracht en deadlines, en een uitvoerende onderlaag met leerruimte en gedeelde visie. De verbinding zit in de terugkerende bijeenkomsten, de gedeelde oorsprong (één visiebrief) en de emotionele motor: verhalen van kinderen en ouders die laten zien waarom het de moeite waard is. De risico's voor samenhang zitten in het ontbreken van kaders, het verloop van personeel dat de vrijheid spannend vindt, en de afhankelijkheid van incidentele financiering die continuïteit ondermijnt.

Wie hebben we nodig?

Directeuren met lef en visie, een wethouder die het politieke eigenaarschap neemt, jeugdhulpprofessionals die ontwikkelingsgericht kunnen denken, speciaal-onderwijsprofessionals die naast een zorgcollega durven staan, en verwijzers die passend matchen in plaats van doorverwijzen. Wat nog ontbreekt zijn beleidsmakers bij OCW en VWS die bereid zijn de regels en financieringsstromen te herzien, en partijen die de bufferopbouw bij ouders structureel kunnen ondersteunen zoals welzijnsorganisaties, buurtwerk en respijtzorg.

Positieve uitzondering is de menselijke buffer van ouders. Die is dun, maar daar is wel oog voor. Door te leren van wat niet werkt en een stap terug te doen naar laagdrempelige koffiemomenten, wordt de uitputting bij ouders bewust en methodisch aangepakt.

"Je kan niet eens boodschappen doen met dit kind. Je kan deze kinderen ook niet even kwijt, dat wij wel gewend zijn met onze kinderen, dat je even zegt: ik trek het echt niet meer, buurvrouw kan jij even op mijn kind passen? Dat kan niet."

Welke hefboompunten blijven onderbelicht?

Buffers en regels. Het systeem is financieel kwetsbaar en de juridische en administratieve spelregels zijn niet meegegroeid met de nieuwe werkelijkheid. De kennis die in de groepen wordt opgebouwd vloeit onvoldoende door naar de bredere omgeving. Dit maakt de aanpak afhankelijk van pioniers en goodwill, en daarmee fragiel. De menselijke buffer van ouders is hierop een bewuste en hoopvolle uitzondering.

Waar grijpen we nu vooral in?

Esther grijpt in op de hoogste en meest krachtige niveaus: het paradigma (alle kinderen hebben leerrecht), het doel (elke wijk, elke buurtschool), zelfontwikkeling (iteratief leren), het aanjagen van positieve feedbackloops zowel bij professionals als bij ouders, en het bewust op gang brengen van informatiestromen naar de bredere schoolomgeving. Dit is precies waar systeemverandering het meest duurzaam kan zijn, maar ook het langzaamst zichtbaar wordt.

Vraagstuk:

In Amsterdam is het aantal kinderen tussen de 2 en 6 jaar dat thuis zit in korte tijd verviervoudigd naar ongeveer 250 kinderen. Het gaat om kinderen die kunnen met naar het regulier onderwijs en staan op de wachtlijst voor het speciaal onderwijs of een kinderdagbureau. De wachtlijst loopt op tot 3 tot 5 jaar. Een kind van 4 jaar zou daarmee pas op zijn 9e of 10e een plek krijgen.

De gevolgen zijn groot. Kinderen raken in sociaal isolement, lopen een steeds grotere ontwikkelingsachterstand op en missen de jaren die juist het meest bepalend zijn voor hun ontwikkeling. Het is niet zo dat zorg ze buitensluit, maar door beperkte capaciteit kunnen ze hen niet helpen.

Ook voor ouders is de situatie zwaar: ze kunnen niet werken, hebben nauwelijks netwerk en staan 24 uur per dag aan. Het systeem van onderwijs en zorg sluit deze kinderen feitelijk buiten, niet uit onwil maar omdat de bestaande structuren er niet op ingericht zijn.

In Amsterdam is er een grote sociale basis die deze ouders graag wil helpen, maar ouders hebben vaak niet de ruimte om daarbij aan te sluiten als hun kind thuis zit. Ze willen graag eerst ontlast worden voordat ze aan andere dingen kunnen denken.